templomi és kolozsvári diákok nyerték el. Ezenkivül kiosztottak még 28 bronzérmet s 68 oklevelet. Végül Sal polgármester intézett lelkes beszédet az ifjusághoz s riadó éljenek között nyujtotta át a nagyenyedi diákoknak az ezüst koszorut.

A győri kerületi tornaversenyen az első díjat a pozsonyi főreáliskola, a 2-kat a trencséni főgimn., a 3-kat a kapuvári polg. isk. nyerte el. A játékversenyért a hölgyek díját, az ezüst koszorut a lévai tanitóképezde kapta. A sik- és gátfutásnál ezüst érmet kaptak: Krausz Sándor sopr. főreál., Kiss Ernő, Sopron, Lähne-int., Szarka Vilmos pápai főgimn., Kecskeméthy Gyula veszpr. fg. A nyujtóversenyen: Csiszár Hugó sopr. fő g., Kiss Ernő, Schirkhuber Miklós papai fő g., Szaflárszky Lajos kapuvári polg. isk. A korláton ezüst érmet nyertek: Aradi Gyula sopr. lyc., Lodsky F. veszpr. fő g., Rudka J. sopr. fő g., Tusner Ágost sopr. fő g. A kötélmászásnál ezüst érmet kaptak: Mobl Sándor kapuvári polg. isk., Eötvös József, Horváth Dezső és Schirkhuber Miklós pápai fő g. és Soós győri fő gimn. tanulók.

A verseny jótékony hatása nem fog elmaradni s a belőle származható testi és lelki előnyök nagy száma lesz legszebb jutalmuk azoknak, kik a verseny sikerén közreműködtek.

A szombathelyi kir. kath. főgimnázium önképzőköre f. é. május 23-án tartotta ft. Kőfalvi Vidor igazgató és ft. dr. Dallos József tanár urak vezetése mellett utolsó nagygyülését. Beérkezett összesen 33 mű, 24 próza és 9 vers, elfogadtatott 21 mű, 19 próza és 2 vers. Az elfogadott művek a következők: Kik és mikor vertek először érmet, tanulm., birálta Domnanovics György 7. o. t., Pessimista volt-e Ányos? értek., bir. Varga Ignácz 8. o. t., e 2 mű szerzője Szabó István 8. o. t. Indulat és szenvedély, psichologiai vázlat, bir. Szabó István; Gyulai Pál Éji látogatás cz. költeményének méltatása, bir. Gáspár Rezső 7. o. t., Tompa Madár fiaihoz cz. allegoriájának fejtegetése, bir. Trenka Károly 8. o. t., Berzsenyi Dániel, életrajz, bir. Major Gyula 8. o. t., Falun, rajz, A tél, rajz, Az én ismeretlen princzipálisom, bir. Hill József 8. o. t. Apróságok a szabadságharcz idejéből, Koczkás és Kerekes, hum. elb., bir. Iker István 8. o. t. Egy diurnista a pegazuson, hum. elb., Bodó Pista, elb., bir. Szakovics József 8. o. t. Riga vára, elb., bir. Szabó István 8. o. t. Sehonnani, elb., bir. Major Gyula 8. o. t., e 13 mű szerzője Varga Ignácz 8. o. t. A billegei csárda, rajz, bir. Domnanovics György 7. o. t., szerzője Fábián Gábor 7. o. t. A falu bolondja, elb., bir. Mozsolics István 8. o. t., Zrinyi a szigeti veszedelemben, tanulm., bir. Szakovics József 8. o. t., Hogy lett a deákból szamárhajcsár, bir. Gáspári Rezső 7. o. t., e 3 mű szerzője Hajós Imre 7. o. t. Bosnyák legény, vers, bir. Varga Ignácz 8. o. t., szerzője Gyuk Pál 6. o. t. Bucsum, vers, bir. Trenka Károly 8. o. t., szerzője Rosner István 6. o. t. Szavaltak: Heimler Ernő 6. o. t. Rachel siralma Arany Jánostól; Blumschein Izidor 8. o. t. Rab, Petőfitől; Kovács Sándor 8. o. t. Magyar ifjakhoz, Petőfitől; Trenka Károly 8. o. t. Balassa dalnoka a Héttoronyban, Tóth Kálmántól; Ajkas Károly 7. o. t. Papakoszta Demeter szombathelyi szereplése, monológ, Ajkas Károlytól. A mult gyülésen hirdetett pályázatok közül: Miben áll az ember szabadsága, s miként kell azzal más-más viszonyok között élnie cz. pályatétel helyes kidolgozásáért a jutalom (2 db arany), ft. Kőfalvi Vidor igazgató ur birálata alapján Varga Ignácz 8. o. t.-nak itéltetett oda. A legmunkásabb tag számára kitüzött 2 darab aranyat Varga Ignácz 8. o. t. nyerte el 23 prózájával, a 2-ik legmunkásabb tagnak kitüzött 1 db aranyat pedig Hajós Imre 7. o. t. 12 prózájával. A legjobb tudományos értekezés jutalmazására kitüzött 1 db arany Szabó István 8. o. t.-nak adatott ily czimű értekezéseért: Pessimista volt-e Ányos? A két legjobb szavaló számára kitüzött 1—1 db aranyat a birálók titkos szavazata alapján Kovács Sándor 8. o. t. és Ajkas Károly 7. o. t. nyerték el. Az elnöki záróbeszéd után a gyülés feloszlott.

Szerkesztői üzenetek.

Kovács J. Szabadka. A rejtvények szépek, ha a sor rájuk kerül, szivesen közöljük. **Sch. Ernő,** Pápa. Közölni fogjuk. **Spitzer Z.** Baja. Dolgozata nem elégséges. **Németh P.** Pécs. A tanári pályához 8 gimnáziumi osztály s érettségi után 4 évi egyetemi kurzus kell. Tehát at kell mennie a gimnáziumba, jól kell tanulni s ha az érettségit leteszi, akkor ismét forduljon hozzánk. A további teendőket majd akkor szivesen megmondjuk. **Baruch E.** Nyiregyháza. Az irodalmi pályázat föltételeit oly világosan megirtuk, hogy abból eligazodhatik. Hogy eddigi kérdéseire nem reflektáltunk, az az oka, hogy olyan gyerekes és kicsinyes dolgokat kérdezett, a melyekre fölöslegesnek tartottuk válaszolni. **Reisz S.** Vágujhely. A beküldött rejtvényt nem bocsátjuk pályázatra, mert a sakktalányt is, meg a rejtvényt is máshonnan irta le, tehát nem eredetiek. A hetedik parancs ellen vétett. Talányait a papirkosár mélyébe sülyesztettük. **Zs. B.** Sárospatak. A költemény nagyon szép, de, mint a beküldött példányból láthatta, éppen e tárgyu egy már megjelent. Nagyon szivesen üdvözöljük munkatársaink közt.

Kiadóhivatali üzenet.

Többeknek. A Tört. Album legutolsó ivéből tévedésből kelleténél kevesebb példány nyomatott. Kérjük azokat, a kik vagy nem kapták meg a mostani mellékletet, vagy a mult ivből kaptak, legyenek türelemmel az utánnyomásig s jelentkezzenek, hogy a hiányzó ivet megküldhessük.

«Kosmos» müintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-utcza 8.

II. évfolyam. *Budapest, 1895. junius 16-án.* 24. szám.

TANULÓK LAPJA

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMARA.

Előfizetési árak:
Egész évre ... 4 frt.
Fél évre ... 2 frt.
Negyed évre ... 1 frt.
Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI: Dr. RUPP KORNÉL fő gymnasiumi tanár.
Kiadja a „Kosmos" müintézet, kő- és könyvnyomda részvénytársaság.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL: Budapest, VI., Aradi-utcza 8. sz.
HIRDETÉSEK felvétetnek és jutányosan számittatnak.

GABÁNYI ÁRPÁD.

A szinész és iró Gabányit mutatjuk be olvasóinknak. Mint szinész főleg öreg szerepekben és a pedáns komikumban tünik ki realisztikus játékával és jellemző maszkjaival; mint iró a vig genret müveli különös kedvvel. Irt humorisztikus tárczákat, elbeszéléseket, költeményeket, továbbá sok szindarabot.

Gabányi Eperjesen született, iskolait Pesten és Szatmáron végezte, a budapesti sziniképezdét pedig 1875-ben elhagyva, Kassára szerződött. Itt vette nőül Lenkei Etelka szinésznőt, egyszersmind itt látott napvilágot első darabja «Ysole». 1878-tól a kolozsvári, 1884-től pedig a budapesti nemzeti szinháznak lett kiválló tagja. Gabányi drámairói munkáin kivül (Az őszinték, A Kókai ház, A mumus, Az apósok stb.) kitünő monológokat (pl. Kakasülön) és néhány regényt is (Két vén gyerek, Julia, A mama, A müveszet nyomorultjai, stb.) irt.

Gabányi a szinész egyike nemzeti szinházunk legkitünőbb tagjainak, alkotásait az alakitás finomsága, maszkjait a hüség tökéletessége jellemzi.

Alig van szerepe, melyben a középszerüség szinvonalán állana. Legkitünőbb alkotásainak egyikét legutóbb Somló Sándor Fra Girolamojában mutatta be a perjel személyesitésében. Járása, mozdulatai, taglejtései teljesen megfelelnek az ábrázolt jellemnek.

Gabányi azonban nemcsak szinész, hanem universalis müvész is. Épp oly jól kezeli az ecsetet, mint a tollat.

A ki nála megfordul, valóban nem tudja hirtelen, hogy irószobában vagy festő müteremben van-e, mert a teleirt papirlapok mellett egészen kész festmények, vázlatokkal megrajzolt vásznakat talál, a melyekre bajos lenne azt mondani, hogy dilettans munkái.

Alig van év, hogy egy-egy szindarab, vagy egy-egy könyv meg nem jelennék tőle, az apró — főleg a tanulóifjuság által nagyon kedvelt — monológokat nem is emlitve, melyek mindegyike csakis Gabányi sokoldalu tehetségéről tesz tanuságot.

Hiszszük, hogy lapunk is nemsokára azon szerencsés helyzetben lesz, hogy tőle legközelebb egy kedves s bizonyára olvasóink előtt is kedvelttté és fölkapottá válandó monológot közölhessen.

—r. —k.

IRODALMUNK JELESEI.

— ARCZKÉPCSARNOK. —

PAP ENDRE.

(1817—1851.)

Pap Endre, kinek neve az ujabb nemzedék előtt talán kevéssé ismert, jelesebb lyrikusaink egyike.

Az Ujabbkori Ismeretek Tárának jellemzése teljesen illik reá, mely szerint ő a kedély költője és e körből soha sem ragadták ki viharos szenvedély, merész eszme. Az egyszerü dalra született. Világa nem nagy, de érzései mélyek és őszinték. Ritkán mond ujat, de oly bájjal mondja el, hogy meglep. Sem annyira eredeti, sem annyira magyar, hogy nemzete általános kedvenczévé váljék, de olvasóit még sohasem hagyta hidegen s kivált a formatisztaságot illetőleg a legszigorubb kritikust is kielégiti.

Ugy látszik, hogy fiatalabb korában Kölcsey volt reá legtöbb hatással, s midőn a hazáról énekel, mintha Kölcsey szent fájdalma zendülne meg lantján. Balladáiban a szónoki elem tulnyomó, mint az az ő fellépése idejében divatban volt. A Kisfaludy-Társaság által 1837-ben kitüzött ballada pályázaton («Készittessék ballada, melynek tárgya a száműzetett Béla herczeg párviadala a pomerániai herczeggel Lengyelországban») a jutalmat Pap Endre költeménye nyerte el; az 1838-ban kitüzött ballada pályadiját ismét Pap Endre vitte el.

Pap Endre «Béla» cz. balladája négy részből áll. Az első leirja Béla herczeg megérkezését Lengyelországba s a hirnök jelentését, hogy az óriás pogány vitéz párviadalra szólitja a lengyel leventéket, s emellett a bájos herczegkisasszony keze van a győztesnek jutalmul kitüzve. A második rész a diadal reményében büszkélkedő pogány hőst mutatja be; a harmadik részben Béla herczeg legyőzi az ádáz és dölyfös ellenfélt s diadalát a nép örömrivalgással kiséri; a negyedik részben a győzedelmes herczeg elnyeri a bájos herczegnő kezét.

A költemény teljesen megfelel azon föltételeknek, miket a hazafias balladától a kritika kivánt: fontos, magasztos tárgy, sietős előadás, zengzetes nyelv és versalak. Az előadás drámaibb, mint Pap Endre másik pályanyertes balladájában, melynek tárgya Géza azon nemes önmegtagadása, hogy Salamonnak harmadizben is átengedi a magyar koronát, mert álmában is hazáját a korona miatt vérben és küzdelemben látta.

Életrajzi adatai röviden a következők: 1817-ben Zsarolyánban, Szatmármegyében született. Eleinte az egyházi pályára készült, később szándéka megváltozott és Sárospatakon a jogot végezte. Joggyakorlaton Kölcseynél volt. 1840-ben letette az ügyvédi vizsgát, de inkább az irodalommal foglalkozott; 1848-ban a közoktatásügyi miniszteriumban miniszteri tanácsos és szatmári követ lett. A világosi fegyverletétel után eleinte Szatmárban lakott, majd jószágát bérbeadván, Pestre költözött, hogy teljesen az irodalomnak éljen. Itt érte kora halála a még alig 35 éves férfit 1851-ben. Legelterjedtebb költeménye az Egy fiatal leánynak czimü (Nem mondom, hogy ne álmodjál . . .). Összegyüjtött munkáit Csengery Antal és Kemény Zs. adták ki.

A kard és lant hőse.

— Történeti regény. — (11)

Az ifjuság számára irta: GAÁL MÓZES.

Mélységes mély titok fedé el, hogy mi történt a hitvány viskókban. Nem láthatott semmit a török tiszt, sem az a tizenöt török katona, kik ott ácsorogtak körülötte.

Hanem az idő telt, mult. A tiszt kezdett türelmetlenkedni:

— Gyaur kadi, hova vezettetted az embereimet? kérdé haragosan.

— Messze laknak a gazdák, de már nem késhetnek sokáig, bizony nem.

Még várt egy kissé, aztán még erősebben rákiáltott, ide teremtsd őket, különben karóba huzatlak.

A biró hirtelen felkiáltott:

— Ott jönnek ni . . . jönnek már! Mind a huszonöt megvan, nem esett bajuk, nem!

A derék töröktiszt nem is vette észre, hogy a gyaur kadi milyen nagy örömmel mondja, mintha bizony nem haráccszedő törökről lenne szó. Sőt hangosan kiáltotta, olyan hangosan, hogy az ő házából is elősompolygott két rongyos paraszt: egy fiatal, meg egy javakorban levő, fia lehet az egyik talán, öcsese a másik. Merő bámészkodásból osontak elő. A huszonöt lovas török meglepő rendben lovagolt, a széles utcza egész szélét elfoglalták. Talán csak nem bomoltak meg, hogy olyan támadásra készen léptetnek bajtársaik felé. — Most meg, hogy 50—60 lépésre jutnak, hirtelen megállanak, akár csak parancsszóra . . .

Ebben a pillanatban balról, a biró háza mellől két pisztoly dördül el, egyik a tisztet, másik egy mellette állót terit le.

Lám, lám, a vakmerő két paraszt, mire nem vetemedik.

A másik pillanatban huszonöt mordály szegeződik a megzavarodottak felé, s mire magukhoz térhetnének, már elkésnek vele, mert hanyatthomlok buknak le lovaikról.

— Istené a dicsőség, legények! — kiált fel az ifju paraszt, letépve magáról a csaló rongydaróczot, ez az egérfogó a hazának negyven ellenségét tette ártalmatlanná.

A viskók közül huszonöt egy-egy holt töröknek a sirja volt. A török ruhába bujt vitézek csakhamar fölvették magyar köntösüket s nagy eszü vezérök köré gyülekeztek.

Vojkovics nem állhatta meg, hogy szóvá ne tegye ő nagy bámulatát:

— Uram, kedves uram, ide s tova husz esztendeje eszem a háborus idők kenyerét, de ilyen módját a török pusztitásnak se nem láttam, se nem hallottam.

— Vojkovics bátya, jegyezze meg, hogy a dicső Mátyás király nem átallotta egyszer az ostromolt Bécs városába tört kereket görgető paraszt alakjában belopózni, hogy kipuhatolja, hányadán vannak a szorongatott várbeliek. Ő az én mesterem. Olcsó a török vér, drága a magyar élet, hol s mikor tehetjük, inkább irtsunk ki negyven törököt, mint koczkára tegyük egy magyarnak az életét. Aztán bizni kell a jó szerencsében is . . .

— Bizunk mi a te kegyelmed nagy eszében! — felelé Vojkovics oly büszkén, mintha a fiát dicsérné.

— — — A szerémi pasa várhatta a harácsot.

VIII.

A feltámasztott hős.

Nem kellett sok idő ahoz, hogy Zrinyi Miklós neve a pogány török előtt félelmessé, a magyar hazában pedig általánosan tiszteltté váljék. Elhatott a hire Bécsbe is, a király, immár nem második, hanem III. Ferdinánd, hivének vallotta őt, meg is becsülte érdeme szerint, mert az alig harmincz éves Zrinyi Miklóst kinevezte Horvátország bánjává.

Ki is lett volna erre a fontos állásra alkalmasabb, mint a vitéz Zrinyi Györgynek még vitézebb és tudósabb fia.

Bezzeg másképpen gondolkoztak a király német tanácsadói, másképpen a birodalmi haditanácsnak állig begombolkozott idegen tagjai. Legkivált pedig gyanakodva nézte az ifju bán hirnevének szárnyrakelését az olasz Montecuculi gróf, mert előre sejtette, hogy az ő hadi müveleteinek ez a lángelméjü magyar vezér nem bámulója, hanem hozzáértő, szigoru megbirálója.

Találkozott is vele egyszer Bécsben, mikor Zrinyi hivatalos ügyben a királynál járt kihallgatáson.

Látta a délczeg magyar hőst, ki a sima padlón, közepette a császári város fényének, a kényes, piperkőző udvari népségnek, sem nyers, sem elfogult nem vala. Nemcsak a hagyományos diák órácziókhoz értett, hanem beszélt olaszul, értett németül, s hadi dolgokban fölötte állott mindazoknak, kikkel szóba állott, a nélkül, hogy hetykén dicsekedett volna.

Az eleven eszü, mozgalmas kis emberke dus fodrozatu parókájával, finom metszésü ajkával, gunyos beszédével és mértéktelen elbizakodottságával már ekkor feltünt Miklósnak. Villogó szeméből nem olvasott ki sok rokonszenvet sem maga, sem a magyar iránt.

— Hallottam, — mondá éles, száraz hangon a császári ezredes, — hogy gyakorta nyugtalankodnak a horvát határszélen a török legénykék és ön, bán ur, gyakorta verekedik velük.

— Jól hallotta, ezredes, verekedünk, ha kell, akár ökölre is megyünk, ha ugy kivánja a szükség.

— Helyes, nagyon helyes . . . Ön nagy szolgálatot tesz a falvak lakóinak. Egyébiránt a magyar rendkivül alkalmas a guerilla-csatározásra, van kellő helyismerete és pompásan tud lest állani.

Ha magyar nem volnék, ezredes, még pedig testestül-lelkestül magyar, talán nem kerülne sok fáradságomba, hogy bebizonyitsam önnek, hogy egyébhez is értenénk, ha módunk volna benne, de igy talán azt gondolná, elbizakodott vagyok, ennél is több, hogy elfogult.

— A felséges császár dicső hadserege nem vetette soha meg azokat az apró szolgálatokat, melyeket zászlója alatt teljesitett a magyar. Én mondhatom, még pedig tapasztalásból, hogy katonának jó a magyar, de —

— Csak végezze be mondókáját, vitéz ezredes, tegye hozzá azt is, hogy kevés esze van a magyarnak, kevesebb, mint ön gondolja, semhogy önállóan vezethetne egy sereget. Ezt gondolta, nemde?

— Valami ilyenfélét, bán uram, csakugyan eltalálta, — mosolygott alig leplezhető gunynyal a császári ezredes.

— Szeretem önnek, ezredes, az őszinteségét, hanem csodálom a tájékozatlanságát. Valamivel többet kellene tudnia önnek a magyar nemzetnek jóravalóságáról, ki idővel még tábornoka, sőt meglehet még vezére is lehet a császári ármádiának.

— Ért a jóslás mesterségéhez is, a mint látom.

— Nem nehéz dolog, kegyében van az udvarnak s igen derék vélekedéssel van rólunk; ez csak elég érdem lesz a promóciójához.

Montecuculi mosolygott, de hideg és sértődött volt ez a mosoly. Az olasz lelkében keserüség és kellemetlenség maradt hátra, még nagyobb boszuság, mert érezte, hogy ez a magyar föur nem heveskedik, nem csap a kardjára, hanem visszavág szóval, erős fegyvere az ész . . . . Ha ennek Bécsben valaki pártját fogja, olyan dolgokat mivel, melyekkel tul megy a hétköznapinak határain.

Miklós természetesnek találta, hogy a császári ezredes olyan kicsinylőleg beszél a magyarnak hadvezéri talentumáról. Régi átka volt ez a magyarnak: vitézségét nyerseségnek, hazaszeretetét korlátoltságnak, indulatosságát müveletlenségnek tartották, ezt a hazát pedig, ezt a siralmas helyzetbe jutott hazát olyba tekintették, mint egy reménybeli zsákmányt.

Jó lesz Ausztriának — magtárul, termel sót, gabonát, tenyészt marhát, ellátja nyers áruval a müvelt nyugatot; ugyan ki várhatna többet Magyarországtól?

Zrinyi Miklós nem csodálkozott tehát az olyan Montecuculi-féle véleményen; hanem százszorta inkább felbuzdult szivében a nagy erős szándék: mutassuk meg, hogy többre termettünk, ha önként nem adják, csikarjuk ki a tiszteletet és elismerést. Legyünk erősek az állhatatosságban, fékezzük meg szenvedélyes természetünket, támasszuk fel a régi idők nagyságát, midőn a Hunyadiak kisded serege megtörte az iszonyu török hatalmat . . .

(Folytatása következik.)

Kármán József emlékezete.

(1795—1895.)

— A Tanulók Lapja számára. —

Irta: MAJOR KÁROLY dr.

Az ifju, kinek emlékét halálának százados évfordulóján felujitjuk, egy «küzdéssel és készülettel tele korszakba» született bele. Abba «a borzasztólag szép pályának» korába, melyben Kazinczy vivta titáni harczát. Sok felemelő, de talán jóval több bántó és enyhités nélküli tanulság van e félszázados küzdelemben XVIII. évszáz-végi s a jelen század első negyedének közállapotaira s müvelődési viszonyaira. Közszellemünk mélyen alásülyedt, megfogyatkozott. A főnemesség testileg, lelkileg elaljasodott. Nyelvében németté, francziává, érzületében idegenné, gondolkozásában világpolgáriassá lett s igy a hazára, nemzetre jóformán elveszett. Középnemességünk, ha hagyományaiban meg is maradt magyarnak, a politikai és közélet erőszakos visszafojtása következtében visszavonult. Ősi dominiumainak romjain tengődve, közönyösségbe esett s keservét mulatozásba, nem ritkán vad tivornyákba fojtotta. A nemzet zöme, a nép, rideg fatalizmussal türte sorsát, s a politikai jogok teljes hiányában a közdolgok iránt nem érdeklődött, de helyzeténél fogva nem is érdeklődhetett. Nemzeti közszellemről, melyet közös vágyak és remények táplálnak, ily módon szó alig lehetett, s nem a szó nemesebb értelmében nemzeti müvelődésről, irodalomról sem.

A magyar literatort ugy tekintették, mint a ki veszni indult; az irói babér a koldusbotot jelentette.

«Rögös, gúnyos és lenézett
Volt az iró pályája,
Olvasatlan, jutalmatlan
Magyar iró munkája.
Pénzeveszett könyvkiadó,
Mert olvasót nem nyere,
S annak éhen-veszés sorsa,
Kinek ez volt kenyere.»

(Kisfaludy S. Minden munkái, Bpest, 1893. VI. 302. Magam 1890.)

Irodalompártolásra, ily irányu mozgalmakba a közönség bevonására számitani nem lehetett. «A gazdagok — irja Kazinczy — olyan haszontalansággal, mint a magyar nyelv és versecskék nem gondolnak.» (Kazinczy Berzsenyihez, 1812.) A könyvek szükségét nem érezték, mert olvasni nem szerettek. Vagy ha igen, ajándékképpen kellett osztogatni azok között, kik könyvet birni szeretnek, de érte pénzt adni nem szeretnek. (U. o.) Ha kapott a szegény magyar iró támogatást, az legfennebb beváltatlan igéretek alakjában jelentkezett. Főuraink kiadásai között az irodalmi tétel nem alkalmatlankodott. Azoktól, kik idegen fényüzésre, őrült kedvteléseikre ezreket pazaroltak, várni a magyar irodalom pártolását hiu reménykedés lett volna. Jobbjaink közül ha egy Orczy, Prónay Széchenyi, Festetich, Wesselényi — mindenben nagyok és sokak, s csak önmaguknak kevesek — szivükön viselik is a magyar nyelv és irodalom ügyét, a tulnyomó rész azt figyelmére sem méltatja, hiszen nincs is hite és bizalma iránta. Csak ily sivárság, ily vétkes közöny mellett történhetik meg e korszak örök szégyenére, hogy Berzsenyei költeményei 8 teljes évig várnak a kiadásra, s akkor is nem főuraink, nem a nemesség, — melynek soraiban szintén akadnak külföldieskedők, — hanem a hazafias székesfehérvári és pesti növendékpapság filléreivel látnak napvilágot a legnagyobb magyar ódaköltőnek halhatatlan alkotásai. Hiszen iróink, ha munkáikat az eltemettetéstől meg akarja menteni, maguk kénytelenek a kiadás költségeit viselni. Kazinczy nemcsak saját müveit, hanem irótársai közül többeket ad ki saját költségén. És csak igy lesz érthető Földi panasza és keserü feljajdulása is, midőn 1791. márczius ában ily vigasztalással fordul Kazinczyhoz: «Ime, ez a sorsa egy nyomorult és vak hazában a jó izlést és világosodást most plántáló apostolnak.» S valóban, iróink, előbb Bessenyei, majd Bacsányi, Révai, s kit mindnyája felett kell emlitenünk, Kazinczy, csak apostoli hivatásuk erős tudatában, fajuk fanatikus szeretetének isteni tüzével indulhattak jobb sorsra érdemes, hálátlan korukban a nagy reformok utjára, hogy «az elevenség nélkül heverő testet lelkesitsék», nemzetünket nemesitsék a müvelődés és izlés terjesztése altal és erősitsék elárvult nyelvének kiképzésével, gazdagitásával. Közviszonyainkban ugyis alig találtak valamit, a mi bennök a bizalmat táplálhatta volna.

Az 1790-iki hires országgyülés, melyen a hosszu tespedésben szendergő nemzet először kezdett eszmélni, kevesebbet hozott meg, mint a mennyit várni lehetett volna. Jobbjainkban, s kivált az irókban sok édes reményt ébresztett, de nyomban tapasztalniok is kellett, hogy a mi ott történt, alig volt több hirtelen támadt s hamar kialvó tüznél. Ismét elhaladt egy kedvező alkalom, a nélkül, hogy átalakulásunk javára tudtuk volna hasznositani. És mégis, ha közvetlen eredmények nem jártak is e föllendülés nyomán, tagadhatatlan, hogy bizonyos, messze jövőre czélzó kihatások, több kezdeményezés innen, a 90-es évek reformjaitól ered, ide vezethető vissza. A nemzet figyelme ez időtől kezdve fordult élénkebben és tartósan az alkotmány, közjog, a magyar nemzetiség, nyelv és müvelődés ügye felé. E sarkalatos kérdések utóbb is napirenden maradtak s lassan bár, de előkészitették a 30—40-es évek átalakulását.

Igaz, hogy a magyar szinészet, mely a 90-es évek mozgalmaiban gyökeredzett, virágzásra nem juthatott, s majd 50 évnek kelle elhaladnia, mig a magyar muzsa az ország fővárosában állandó otthonra talált.

De a közvélemény fölismerte már annak a nemzeti müvelődésre nagy jelentőségét, hivatását. Tény, hogy a tud. akadémia is, mely a XVII. század Apáczaijától Bod Péternek, Bacsányinak, Bessenyeinek, a nagy Révainak, Arankának «jámbor szándékát» képezte, közel félszázaddal utóbb találta meg csak a maga Prometheusát. De ha állandó irodalmi központunk még meg nem alakulhatott, keletkeztek vidéki góczpontjaink. Kassa, Debreczen, Kolozsvár, Marosvásárhely, Széphalom, Pest stb. megannyi világitó tornyai lettek derengő irodalmunknak. E városok voltak akkor kulturánk tüzhelyei, hova a magyar irodalom ügye összehozott egy pár lelkes irót, kik nem riadva vissza a nehézségektől, oly időben, mikor a talaj arra még alig volt előkészitve — hisz' kiadót is alig találhattak — a német Deutsches Museum, Mercur stb. példájára folyóiratokat inditottak

meg. Igy lesznek Péczeli Mindenes Gyüjteménye, a kassai Magyar Muzeum, a Kazinczytól nagy jelentőségre emelt Orpheus a magyar irodalom organumai.

(Folytatása következik.)

Egy rejtélyes állat.

(Vége.)

Februárban és márcziusban, midőn a fa bőven levelezik, édes, czukortartalmu nedve végett különösen szereti a hód. Örökzöld fák kérgeit nem eszi, hanem összerágja s kiszopja az édes nedvet s leeszi a tápláló mohot, mely rajta nő.

A hód szervezetére nézve vizi és szárazföldi állat, kétlaki parti életet él. Mint minden más állatnál, mely hosszabb ideig szokott a viz alatt lenni, a hódnál is gondoskodva van arról, hogy levegő hiánya miatt meg ne fulladjon. Trapperek állitják, hogy a hód tiz percznél tovább el bir a viz alatt lenni s ezen idő alatt egy negyed angol mértföldnél tovább képes uszni. — Éppen ugy, mint a bizam-patkány, nagy távolságra képes a jég alatt vándorolni; ilyen vándorlásain a viz felszinén lélekzi be az élethez szükséges élenyt s leheli ki a szénsavat.

A hód vándorállat. Minden év május és junius havában a Missourin lefelé megindul, a nélkül, hogy képes volna a viz gyors folyása miatt ismét fölfelé uszni. Valamely vidék tulságos megnépesedése oka legtöbbször az ily kivándorlásoknak. Vándorlásai közt, mi néha nagy távolságra történik, szellemi képességét, mint mérnök és épitész gyakran kifejti, és nevezetességét leginkább ennek köszönheti. Mivel a hód főleg a vizen szeret utazni és tápszere a viz szinén uszkál, mérnöki avatottságát leginkább arra használja, hogy tavak körül töltéseket, gátakat és csatornákat épit, hogy azokon tápszereit könnyebben szállithassa. Ezen munkálatoknál első lábai a legkevesebb szolgálatot teszik, hanem találékonyságával minden akadályt leküzd. Természetes lakása barlang vagy épületrom, de ha ilyen lakást nem talál, akkor szobákat és folyosókat épit magának a föld szinén. Ha a terjedő kultura valamely folyam partjáról elüzi s utját még ismeretlen folyón vagy patakon kell megtennie, a mód és rend, melylyel magának lakást és élelmet keres, különböző. Mindig a körülményekhez alkalmazkodik.

Hogy a hóddal ezen tekintetben is megismerkedhessünk, kisérjük el Morgant az ugynevezett hódkerületbe, hol a hódat több éven át tanulmányozta. Körülbelül nyolczvan angol mértföld hosszu és hat angol mértföld széles terület ez. Sok apró tó és patakocska van azon kerületben, melyet a hód az ősidőktől csaknem napjainkig kizárólagosan magáénak nevezhetett. Az ötven lábnál rövidebb töltéseket nem is számitva, hatvanhárom töltés van ezen a vidéken, melyek közt néhány ötszáz lábnál hosszabb, oly gátak, melyek egész ötvenhatvan hold területü tavakat köritenek. Az egész vidék rengeteg erdőségből állt, melyben csak jártas indiánok találták meg az utat. A vizek partjain tamariszkok, fenyők, magasabb fehér és sárga nyirfák, jávorfák, még távolabb tölgyek, fenyük, mig a bozótot füz és égerbokrok képezik. S hogyan hozza a hód ezen nedvdus ágakat és galyakat a folyók partjairól a vizbe?

A vizet gátakkal körülvett csatornákba vezeti, melyek egészen a fákig nyulnak s ugy szállitja tovább. Ezen nehezen hozzáférhető állóhelyekre vagy nevezzük helyesebben arzenálokra menekül a hód akkor, ha ellenségei a tulajdonképeni épitményét támadják meg. A tavak felszine rendesen két lábbal magasabb, mint a bejárás a hód házába és a vizet mindenkor ily magasságban kell megtartania, ha magát biztonságba akarja helyezni. Az első pillanatra ezen gátak és töltések ugy tünnek föl, mintha az egész hódgyarmat közös munkái volnának, mint a darázsfészkek, vagy a méhsejt. Hanem alaposabb nyomozásokból következtetve, ezen vélemény hibás; sőt Morgan meg van győződve, hogy a nagyobb töltések nem több hód közös épitményei, hanem kisebbekből lassan-lassan, évről-évre növekedtek, mig évszázadok mulva a tavak oly kiterjedésüekre nőttek, minők most azon vidéken láthatók. Egyes hódcsalád kezdé meg az épitést; töltést emelt, hogy a kidöntött fákat elszállithassa, szükségessé vált a tó terjedelmét megnagyobbitani, a lakásokat szaporitani kellett s igy nőttek a tavak hatvan holdnyi kiterjedésüekre. A mezők nagysága után itélve, melyek sajátképp kiirtott erdőrészek, és az épitésre forditott anyag mennyisége után következtetve, mint Morgan mondja, évezredek voltak szükségesek ezen gátak és töltések nevelésére.

A gátak vagy töltések kétfélék: fa- vagy földgátak, a mint karókból vagy a nélkül vannak épitve. A karókból és czölöpökből épitett gáton át a viznek szabad ki- és befolyása van, a földgátaknál csak egyetlen nyiláson: egy mesterségesen épitett zsilipen át történik a ki- és befolyás, melynek épentartásáról az egész

hódgyarmat gondoskodik. A «gyémánttónál» látni egy háromszázhatvan láb hosszu és nyolcz láb magas czölöpgátat, mely közt egy alig két láb széles és ugyanoly mély patak folyik. A tájat magas hegyek veszik körül, s igy a hely igen jól van választva, hogy hatvan-hetven hold területü tavakat lehessen épiteni. Bármily rendetlennek és fölületesnek látszik is a karók és a czölöpök összeállitása, csaknem lehetetlen a fonást széttépni. Tartós esőzéseknél a viz a gátakon átcsap, hanem mihelyest a viz lefolyt, a hódak azonnal kiigazgatják a megrongált helyeket. Morgan öt éven át naponta meglátogatott egy más hódtöltést, s a tó felszinét mindenkor egyenlő magasnak találta, akár dagadtak, akár apadtak voltak körülte a patakok, a hatodik évben azonban feltünő elhanyagolást vőn észre; valószinüleg elhagyni készültek a hódak azon helyet, hol századokig laktak. Hogy mily erősek néha ezen töltések, abból is kitünik, hogy egykor három ember taszitotta neki a csónakját, a nélkül, hogy valami kárt tett volna benne. Morgan azt mondja, hogy a «füves tónál» husz ember egyszerre ráállhat a töltésre a nélkül, hogy legkisebb kárt is okozna.

Néhány év előtt a Carp-River mentében, Canadában egy vasuti töltést épitettek; az ott tanyázó hódak látták, hogy azon töltés tavaknak nagyon jó támaszfalul szolgálna, részükről a folyón keresztül egy töltést épitettek, s daczára a naponta arra haladó vasuti vonatoknak, egy láb magasra emelték. Hanem a vonatvezető nem találta jónak, hogy a viz közvetlen a vasuti töltésnél meggyüljön s lerontatta a hódak töltését. Vita támadt a két érdeklett párt közt, a hódak ujra fölépiték; szép volt a versengést nézni, a hódak tizenötször épitették föl egymás után szétdult gátjukat! Természetesen, utoljára mégis a csákány és lapát győzött.

Apa és fiu.

Az apa szól: «Künn vad vihar zug
S nem nyujtja oltalmát ki sem,
Itt benn védő karom melenget,
Szived megóvja hű szivem.

Az élet vad kenyérharczában
Mindenki ellen, nincs barát,
Dér hull fejedre forró nyárban,
Szived elveszti himporát.

Nem kérdi senki: merre tartasz?
Gonosz-e czélod? vagy nemes?
Elég ha ég felé sóhajtasz
Hol más is csillagot keres.

— Hogy mersz magasba törve — büszkén
Az égre föltekinteni?! . . .
. . . S szidalmazón elkáromolják
Mind, a mi benned isteni.

Levonnak utjok rut sarába
Az aljas árulók, gazok,
Ölelve várnak a mocsárba
Égből alóhullt angyalok . . .

«Ne szállj a szennyes tengerárra,
Itt béke vár, maradj velem!»
— A gyermek ráborul apjára
S aztán szeliden mondja: «nem! . . .»

Somló Sándor.

Gyermekismerőseim.

VII. Kéneső.

Talán nem is egészen helyesen nevezték el osztálytársai Matyók Ferit. A kéneső a hőmérsék, az időváltozás befolyása alatt ugrik, esik, terjed s összehuzódik; Matyók Ferinek nem kellett külső ok az ő ezerféle mozdulataihoz és változásaihoz. No de minden hasonlat sántit s e hasonlat annyiban is találó lett Matyók Ferire, mert végre ő is megsántult.

De ne kezdjük a végével, hanem mint aféle vén mesélő bácsihoz illik, kezdjük a kezdet kezdetével.

Feri barátunkba nagyon nyugtalan vér szorult. Atyja mint huszárkapitány ment nyugalomba, miután egy gyakorlat alkalmával hamis természetű paripája oly szerencsétlenül vetette le magáról gyanutalan gazdáját, hogy valamelyik bordája, — bizony nem tudom, az ötödik, vagy hetedik-e — betörött. Feri akkor még szoknyás gyerek volt s azután a falun nevelkedett, a hol anyjának szép kis birtoka volt.

A nevelése huszáros volt. Testgyakorlatok a földön, fán s a paraszt gyerekek hátán; lovaglás kutyán, szamáron és kezes paripán; imádságok, a melyeket a kapitány-papa egykori kutyamosója, azután urasági inasa társaságában

tanult, kiegészítve a béresek oktatása által: mindezek igen alkalmasak voltak arra, hogy szegény Feri barátunknak az iskolát és annak fegyelmét türhetetlenné tegyék.

Igen érdekes volt Matyók Feri az első előadási órákon. Sehogy sem tudott azzal a gondolattal megbarátkozni, hogy ő neki egy szük padban kell ülnie — meghatározott időig; fel kell állnia, ha a tanár hozzá szól, ismét leülnie, ha parancsolja; akkor beszélnie, ha kérdezik; nyugodtan ülni és egyenesen, lábait pedig a pad alatt kell tartani s nem felrakni a padra, vagy lovagolni rajta.

A mint nem tudta magát Feri barátunk beletalálni a padba s az iskolai fegyelembe, olyannyira elemében volt az óraközi szünetek alatt az udvaron. Fürgeségben, ügyességben valamennyi társán tul tett. Senki sem tudott a czélhoz oly rövid idő alatt futni, senki sem tudott oly pompásan ugrani, senki sem tudta a legravaszabbul forgolódó pajtást a labdával hátbasózni, mint Feri barátunk. A tornában a rend- és szergyakorlatokat egyaránt nagy ügyességgel végezte s nem volt az a veszedelmes mutatvány, mert bizony sok a mi tornászatunkban a czirkuszi mutatvány, a minek megcsinálásától Feri visszariadt volna. Vészugrás vagy salto mortale az neki gyerekség volt. Még különbeket is akart ő produkálni, a miket odahaza szokott csinálni a béres-gyerekek között, ezeknek rovására, de a tornatanitó nem engedte.

Mondhatom, Matyók Ferinek ezen a tulságos élénkségen kivül alig volt egyéb hibája. Illemtudó, jószivü fiu volt s kitünő tehetséggel volt megáldva. Játszva sajátitotta el a tudnivalókat s mikor legszórakozottabbnak látszott is, mikor t. i. legtöbbet mozgott a helyén, akkor is jobban figyelt, mint sok pajtása, a ki mereven, összefont karokkal ülve hallgatott, de nem figyelt, vagy nem tudott figyelni az előadásra. Mert a deákok figyelem tekintetében négy csoportba oszthatók. Először vannak nyugodt vérüek, a kik helyükön rendben ülnek, vigyáznak és figyelnek. Másodszor azok a nyugodt vérüek, a kik szintén mozdulatlanul ülnek helyükön, vigyáznak is, de nem figyelnek, mert vagy nem tudnak, vagy eszükben mással foglalkoznak. Harmadszor a kéneső természetüek, a kik sem nyugodtan ülni, sem figyelni nem tudnak. Negyedszer azok a kéneső természetüek, a kik egy pillanatig sem tudnak nyugodtan ülni, de azért figyelmüket semmi sem kerüli ki.

Ez utóbbiakhoz tartozott Matyók Feri. Bár soha egy pillanatig sem tudott nyugodtan ülni, de azért mindig tudta miről van szó. Pompás tehetsége is volt, feladatait szépen elvégezte. Még egy jó tulajdonsága volt, a mi mindent feledtetett, *jó szive*. Ha valamelyik pajtását megsértette, ha játszás közben, abban a hiszemben, hogy neki minden szabad, egyik-másik társát erősebben találta megütni, hogy az szinte könyekre fakadt, sietett jóvá tenni durvaságát, segitségére sietett s egy-egy kis ajándékkal vagy buczival iparkodott az okozott fájdalmat enyhiteni.

Azért, ha egyik-másik gyengébb társa félt is tőle, de mindnyájan szerették s nagy dolognak kellett megesni, ha panaszt emeltek ellene. Ilyenkor, de egyébkor is, kijutott Ferinek a dorgatoriumból, hol enyhébben, hol szigorubban. Állandó mentsége volt:

«Tanár ur, kérem szépen, én nem akartam!» S igaza is volt, ő nem tehetett róla, hogy ilyen volt: de arról már kellett tenni, hogy ilyen ne legyen.

Egyelőre hiába volt minden figyelmeztetés s apróbb büntetés. A legérzékenyebb büntetése volt, ha az óraközben nem volt szabad az udvarra mennie. Ez még használt neki egy-egy — napra. De megtörtént aztán, hogy ilyenkor, ha az udvarra nem mehetett, az iskolatermet használta fel produkczióira. A padsorok között czigánykereket hányni, 2—3—4 padsort átugrani, a katedrán fejtetőn állani s azoknak, a kikről tudta, hogy haragban vannak, könyveiket fölcserélni: ezek voltak a legkedvesebb mulatságai. Természetes, hogy ily körülmények között tanácsosabb volt őt inkább az udvarra kibocsátani.

Előre tartottam attól, hogy Ferinek tulságos élénkségét csak valami véletlen s talán majd nagyon is szomoru eset fogja megfékezni. S valóban ugy is történt.

Az év vége felé járt az idő. Szokás szerint ilyenkor már a deákok legnagyobb része, különösen azok, a kik egész évben sem tanultak, tökéletesen megunják a tanulást, s ha könyveiket kiviszik is a szabadba, ott sokkal több mulatságot találnak, hogysem a könyvlapozgatásra is maradna idejük.

Matyók Feri is néhány iskolatársával s egykét nagyobb deákkal kiment a «Szunyogosba» tanulni. Valamikor a Dunának egyik füzes szigete volt, a fővároshoz közel, de ma már csak egyik oldalát mossa a Duna. Ide mentek a mi fiatal barátaink — tanulni.

Pompás nyári nap volt. Ezernyi rovar zümmögött, ezer s ezer szines pillangó repkedett, s a dalos madarak ezerféle dallamban magasztalták a szép életet s a végtelen jó Teremtőt.

Barátaink első dolga volt megfürödni. A viz

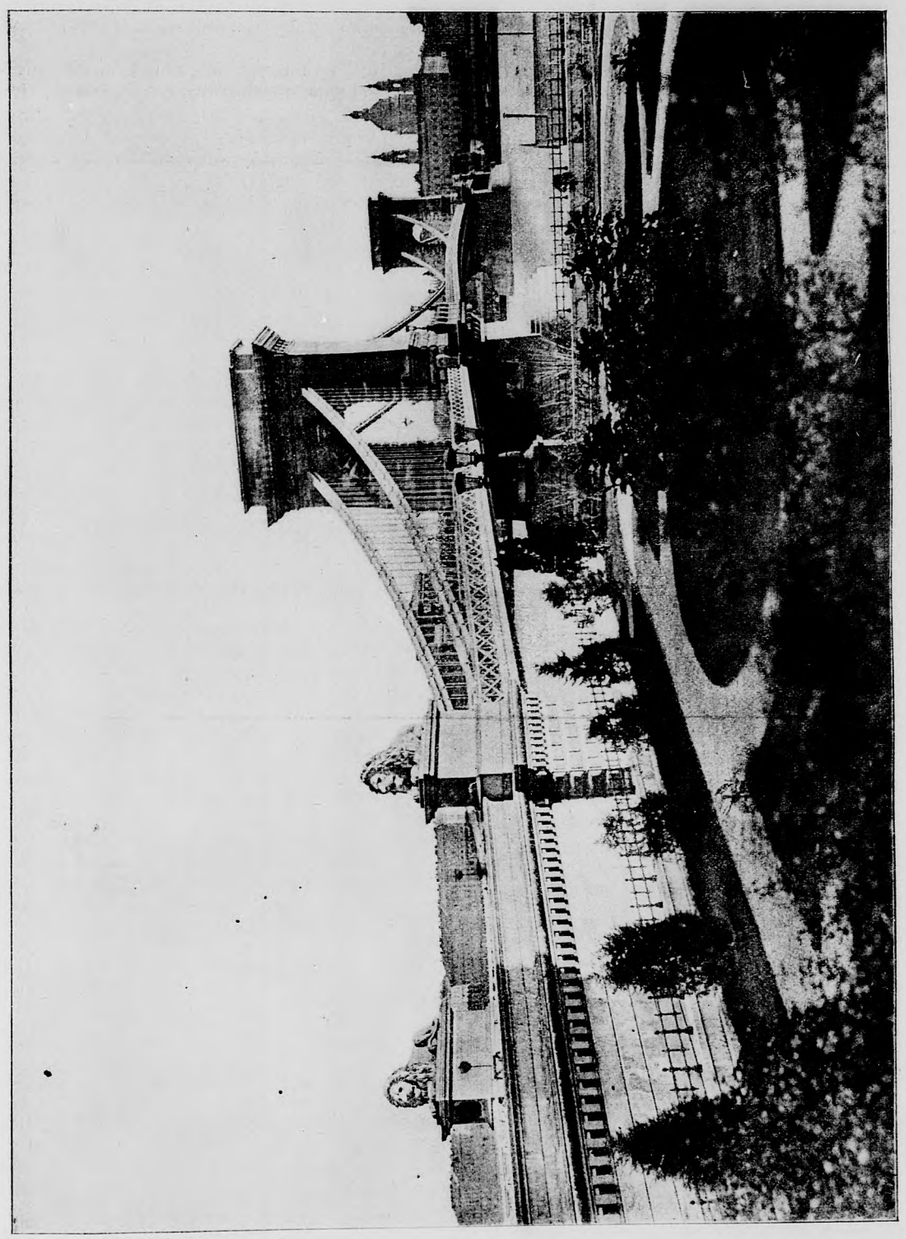

A LÁNCZHID BUDÁRÓL NÉZVE.

meglehetős sekély volt s bár Feri széles jó kedvében meg-megbuktatta egyik-másik félénkebb pajtását, de azért a fürdés mégis csak szerencsésen megtörtént.

Fürdés után következett a magukkal hozott elemozsia vidám elköltése. Az uzsonna után teljesen felüdülve, összeszedték könyveiket s — eltették egy bokorba, csupa kiméletből, hogy baj ne érje azokat. S most hurrá! megkezdődött a mulatság.

Néhányan virágokat s rovarokat kerestek, a legtöbben pedig magyar-török seregre oszolva, harczi játékot kezdtek. A füzfákról letépett ágak szolgáltak fegyverül. Matyók Feri volt a magyar vezér s bizony vitézül verekedett, ugy hogy a török sereg, melynek vezére egy nagy harmadosztályos volt, hamar megszaladt.

A török vezér karja és háta csakugy sajgott Feri csapásaitól s iszonyu dühös volt a vereség miatt. Hiába hivta fel Feri a megvert török sereget uj csatára, a megszontyolodott vert hadnak nem volt kedve megismételni a kemény traktát.

Mit tehetett Matyi egyebet, mint hogy uj mulatságot keresett. Talált is hamar. A füzek között volt néhány jegyenyefa s az egyik tetejében az ő vizsla szeme csakhamar fészket fedezett fel. A jegenye sudár, karcsu volt, akár csak egy vastagabb mászó rud. Egy gondolat, s Feri a fa törzsén csüggött s tenyerét megnedvesitve, mint a mókus kuszott felfelé.

A török vezér irigykedve nézte ügyességét. Azonban a fészek magasan volt, az ágak fiatalok, azokon megpihenni nem lehetett, Feri pedig már elfáradt. Pillanatra megpihent.

— No hős — kiáltott fel a török vezér — nem futja ki az erőből? Hova lett a bátorságod? Vagy a szarkától ijedtél meg?

— Hát gyere utánam, hitvány török! — kiáltott le Feri.

— Majd jösz te mindjárt ide le!

Feri csak azért is tovább mászott, de hiába; kapaszkodó nem igen volt, ereje pedig már majdnem elfogyott. Mit csináljon? Leszálljon szégyenszemre? A török vezér ugy is hahotázott már és gunyosan biztatta. Ejh! tovább nem lehet.

— Hát, ha kevesled, dicső török, — szólt le Feri — mászszál fel csak ennyire is!

Ezzel megkezdte a visszavonulást. De a török vezér nem hagyta abba a gunyolódást.

— Nézzétek — szólt, — ugy ment fel, mint az evet s ugy csuszik a hires ugró, mint a hernyó.

— A hernyók nem igy szokták! kiáltott le Feri s mintegy 3—4 méternyi magasból leugrott a füre.

Leugrott, de fölkelni nem tudott. Hiába erőlködött, bal lába megtagadta a szolgálatot. Ugy érezte, — a mint később elbeszélte, — mintha a föld elrugná a lábát, a mint rá akart lépni.

A fiuk megrémülve rohantak hozzá. «Feri! mi bajod?» kérdezték.

— Aligha ki nem törött a lábam, vagy legalább is kificzamodott.

Biz az kitörött. A török vezér meglapult, majd elszaladt. A fiuk azt hitték, hogy gyáván elmenekült. Azonban csakhamar visszatért egy emberrel s társainak tudtára adta, hogy sikerült az országuton egy kocsit találni, a mely Ferit haza szállitja.

Minek mondjam tovább, hogy a vidám kirándulásról milyen szomoruan ment a deák-csapat haza a kocsi mellett, a mely csak lépést ment, nehogy nagyon rázza a beteget. Nem kell mondanom azt sem, hogy Ferit nagynénje milyen lesujtva fogadta, midőn bevitték a lakásra. Elég az hozzá, hogy Feri tovább egy hónapnál nyomta az ágyat s bizony ujra kellett a járást megtanulnia.

Az egész szép vakáczió elveszett rá nézve s hozzá még, midőn már járogatni kezdett, a pótvizsgára kellett készülgetnie, hogy egy évet ne veszitsen. S midőn teljesen meggyógyult is, még mindig egy kissé biczegőn járt.

Erős volt a leczke, de tanulságos. Szép a fiatalban az élénkség, elevenség, de tulzás itt is veszedelemmel jár. Tapasztalta ezt Feri, a kinek egykor törött lába, ha már nem sántit is, de megérzi az időváltozást — mint a kéneső.

Anti bácsi.

Molière költészete.

— *Eszthetikai tanulmány.* —

(A Tanulók Lapja számára.)

Irta: KEMÉNY ALADÁR.

(3. folytatás.)

Most pedig ismertessük egyenkint Molière romantikus vigjátékait.

Mindjárt érdekes aszthetikai problemájánál fogva ragadja meg figyelmünket «Don Juan», vagy «A kőszobor lakomája», melynek rövidre vont tartalma a következő: Don Juan Tenorio elhagyja nejét, donna Elvirát és kalandokat hajhász, követve Sganarelle szolgájától. Egy faluba ér s elcsábit vőlegényeitől két pórleányt, de innen menekülnie kell, mert rábukkannak boszut áhitó sógorai s kard élére akarják hányni. Visszatér birtokaira s itt fittyet hányva istennek, ördögnek, szilaj dáridókba merül. Nem használ donna Elvira intése sem, ki megjelen előtte s kérve kéri, térjen meg. Gőgös felfuvalkodottságában meghijja egy általa megölt parancsnok szobrát lakomára, az ott is terem s Don Juant elsülyeszti a föld alá.

Molière e darabjában a hirhedt regehős alakjával foglalkozik, mely a világirodalomban oly sok költőt lelkesitett feldolgozásra. Mig azonban *Lord Byron* és *Lenau* ideált, képzeleti alakot teremtenek meg, addig költőnk minden részletében a népmondát utánozza. S ha a «Kőszobor lakomájá»-t vizsgáljuk, azt vigjátéknak éppenséggel nem nevezhetjük, sőt még határozott drámai műfajba sem sorozhatjuk, a mennyiben Don Juan tökéletesen epikai jellem, ki folyton hű marad önmagához, benne a gonoszság eszménye testesül meg (mint pl. *Marlowe* Máltai zsidójában); azonkivül a mű tragikus befejezése kirivó egy komédiában. De viszont tragédiának sem vehető, minthogy egy tökéletesen komikai alak visz benne nagy szerepet, ugymint Don Juan cselédé, *Sganarelle*, a spanyol népmonda *Leporellója* (nyulszivű), ki folyton erényességről papol gazdájának s mégis minden csinyjének benfentese. S minő groteszk vég, midőn Don Juant elnyeli a föld torka és Sganarelle kétségbeesetten elvesztett béreért jajveszékel!

Megfejtődik e látszólagos ellentmondás, ha tudjuk, hogy Molière darabjának tárgyát *Molina* spanyol költő drámájából meriti. Már pedig akkor virágzott a spanyolok érdekes műfaja, a *tragikomédia*, vig és szomoru elemek sajátságos vegyitéke, melynél két hős, egy tragikus és egy komikus mozog a cselekvényben. A leggyászosabb történetben is ott van a bohócz derüt lehelő egyénisége, mint pl. Calderon «Saját becsülete orvosá»-ban, hogy a hallgatóság lelkét az előadottak komor terhétől megkönnyitse. Itt tehát az egyiknek Don Juan, a másiknak Sganarelle felel meg.

Nem kis eszthetikai vétség azonban a «Kőszobor lakomájá»-ban az *objektiv csodásság* szereplése, mely a drámai műfajokból tudvalevőleg számüzve van.

Hasonló tragikomédiának vehető a Plautusból átdolgozott «Amphytrion» ismeretes története, t. i. mint csalja meg a thébai hőst az Alkménébe szeretett Jupiter. Morális szempontból sivár, szomoru történet; az egésznek komikuma fölcserélésekben rejlik. Itt a «Tévedések játékának» Antipholusát Sosias szolga helyettesiti, kinek az ő mezébe bujt Hermessel gyülik meg a baja.

E darabról azt állitja Lindau, hogy czélzatos támadás az udvar erkölcstelensége ellen s hogy Molière Jupiterben az élvsovár XIV. Lajost ábrázolja, Alkménében Montespan marquisnőt, Amphytrionban pedig ennek férjét. E nézet azonban szerény véleményem szerint felette koczkáztatott és kevéssé valószinü; először alig hihető, hogy a franczia irodalom hizelgő jellegü aranykorában birt volna valaki a bátorsággal, hogy a «napkirály» ellen bár leplezett támadást intézett volna, lett légyen az a gunyoros természetü Molière is, ki Lajosnak oly sokat köszönhetett s ki munkáiban sokszor oly finoman kedveskedik neki, sőt midőn Franche Comtét meghóditotta, a legmélyebb alázat és hódolat hangján üdvözli egy ódában; másodszor, magából a darabból a legcsekélyebb czélzás sem tetszik ki s végül, ha brochure akarna lenni, nem ragaszkodnék a költő oly hüséggel Plautus eredetijéhez. Egyszerüen Molière termékeny agya kifogyott az eszmékből s egy időre oly átdolgozásokkal kisérlette meg, mint «Amphytrion» és «Don Juan», mely utóbbiban viszont Lindau a franczia nemesség torzképét szeretné látni.

Molière legköltőibb szerzeményeinek egyike a «Phryne» cz. fantasztikus darab, melynek tárgyát a mythológiából merithette. Mesére nézve e tündéries játék összehasonlitható Vörösmarthy «Csongor és Tündé»-jével, mely azonban kompozicziő és eszmei magaslat tekintetében messze maga mögött hagyja «Phrynét.» A darab változatos, csapongó dalokkal van beszőve, az egész hangulata majd játszi, majd ünnepélyes, technikája müvészi könnyedséggel szökell. Annál inkább nem sikerült a «*Pompás kérők*», mely hibásan neveztetik vigjáték-ballettnek. Itt, ugy látszik, Molièret egészen cserben hagyja humora: a cselekvény vontatott és a kibonyolodás erőtetett, a mennyiben véletlenség dönti el.

Egész árkádiai pásztorélet pezseg «*Mélicerte*»-ben, melyet Molière «szerelmes pásztorjáték»-nak czimez. Csak két felvonása maradt meg, de ezekből is kitetszik, hogy a féle szentimentális, émelygős izü idyll, a melyektől az akkori idő szinpadai csak ugy hemzsegtek, jóllehet a «Don Quijote» lánglelkü szerzője hatalmas vágásokat intézett ezen irodalmi kórság ellen. Mily egész másképpen viszi be Shakspere a pásztorjátékot «A hogy tetszik»-jébe, e gyöngéd, szerfelett poetikus vigjátékba.

Hasonlóképpen dicséretére válik költőnknek «*Éliszi herczegnő*»-je; mily kár, hogy közepétől

kezdve, kissé elhamarkodta. Erre a külalak is rá enged következtetni; ugyanis a két első felvonás verses formáját kötetlen beszéd váltja fel. Ezt a türelmetlen XIV. Lajosnak köszönhetjük, kinek sürgetéseire Molièrenek gyorsan be kelle ezt fejeznie.

Az éliszi herczegnő megveti az ideált és az egész férfinemet, e helyett amazoni foglalkozásokban leli kedvét (mint Shakspere «Felsült szerelmesei»-nek frank herczegnője). Pedig egész raj kérő időz udvarában, leginkább rajong érte a messenei és pylusi herczeg. Ekkor érkezik meg Euryalus, Ithaka ifju fejedelme, ki eltökéli, hogy szinlelt közönynyel vonja magára a herczegnő figyelmét. A hóditásokhoz szokott hölgyet boszantja Euryalus kiszámitott hidegsége s ez érzelme lassankint vonzalomba csap által. Midőn a fejedelem a végsőkig csigázta a dolgot, megkéri, de csak szinleg, Aglantenek, a herczegnő hugának kezét, mire az epedő amazon apja lábaihoz borul, rimánkodva, ne adja beleegyezését e házassághoz. Most előlép Euryalus, föltárja palástolt vonzalmát s az éliszi herczegnő boldogan borul keblére. A messenei és pylosi uralkodók pedig megelégszenek a herczegnő két hugának kezével.

A mű tendencziája ügyesen, finoman szövődik ki. Az egész azon lélektani tényen alapszik, hogy a természettől belénk oltott érzelmeknek mesterséges visszafojtása megboszulja magát, itt pl. komikus uton, de mily szörnyü tragédiát rögtönöz például Schiller «*Orleansi szűz*»-ében! A másik érdekesen nyilvánuló elv pedig a hatásra hatás, méregre ellenméreg elv. Ugyanezen eszmét juttatja érvényre *Moreto*, a jeles spanyol vigjátékköltő «*Közönyt közönynyel*» cz. komédiájában, hol Don Diego a begyes szépség, Donna Diana ellenállását tettetett fagyosságával küzdi le. Az előbbi tényt igazolják Shakspere *Felsült szerelmesei* is és — hogy közelebbi példát hozzák fel — az első valamire való magyar vigjáték, *Bessenyei «Filozófusa»* is. Itt is egy, az igazi vonzalmat duzzogva megtagadó párt, Parmemot meg Lidaliszt, ezen érzelem vezet egymás karjába, csakhogy a komikai küzdelem hijával.

Végezetül szóljunk Molière egyik sajátságos alkotásáról, melynek czime: «*Navarrai don Garcia, vagy a féltékeny herczeg.*» A költő «hősi vigjátéknak» nevezi, voltaképpen pedig nem egyéb, mint *tragédia*, még pedig a kibéküléssel végződő, ugynevezett *középtragédia*, minő Sophokles «Philoktetese», vagy Corneille «Cid»-je. Molièrenek egyetlen kisérlete ez e téren, melyen pedig rendkivül áhitott babérokat szerezni, épp ugy, mint Shakspere, a ki — valamint kora is — nagyobbra becsülte olvadékony szonetteit halhatatlan drámáinál.

A komédia nagymestere feszes, merev, mondhatni ügyetlen a tragédiában, páthosza erőtetett, negélyezett. Hőse, Don Garcia, oly nevetséges alak, kit sem a vig, sem a szomorujáték örve alá nem lehet fogni: szörnyen lovagias, folyton bombasztokban áradoz, de mit sem tesz, örökös, alaptalan féltékenységével kinozza az ártatlan donna Elvirát s midőn hősi elhatározással halálba akar rohanni, vetélytársa már megverte előtte az ellenséget.

Ezekben foglalható össze Molière tevékenysége a romantikus vigjáték mezején. Vizsgáljuk egy másirányu működését, mely neki legjobban megérdemelt babérait termette, jellemezzük őt mint társadalomjavitót és czélzatos, szatirikus természetü müveit.

(Folyt. köv.)

Miért van a németben „lebéndig", mért nem „lébendig"?

Alig hogy az ember a német ABC-én átesett, már fejébe verik a német hangsulynak az iskolai és a köznapi életben majdnem egyetlen, feltünő kivételét, a «lebéndig» szót, a nélkül, hogy az ember e kivétel okáról bővebb felvilágositást nyerhetne. Talán nem lesz felesleges e néhány sorban a sokat zaklatot «lebéndig» szónak történetét megismerni.

A kevésbé tudományos megfejtése e kivételnek a következő, még most is hallhatni, különösen az alsó osztályokban: A köznapi életben a szó második «e» betüjét rendesen kiugrasztották és igy ejtették ki «lebndig» A tanitó aztán az iskolás gyerekek előtt különösen a második szótagot emelte ki mindig, hogy igy a fülük hozzászokjék. Idővel aztán ez az erősebb kiejtése a második tagnak állandó tulajdonság gyanánt rajt is maradt és igy a hangsuly a tőszótagról a második tagra vándorolt.

Hogy azonban a kivételnek tudományos okát megérthessük, ismernünk kell a német hangtörvény főszabályait. E szabályok szerint az egyszerü szóban a hangsuly a tőszótagon van. Pl. lében. A összetett szavakban a szabály nem ily egyszerü. Ha az összetétel első tagja főnév, melléknév vagy ige, akkor a hangsuly az első szótagon áll, épen ugy, mint az egyszerü szavakban; ha pedig az összetétel első tagja igekötő, a második tagja ige, akkor a hangsuly az igén van vagy pedig az igekötőn a szerint, a mint az igekötő elválaszthatatlan vagy elválasztható.

Ez utóbbi összetétellel azonban most nincs dolgunk. — Ismeretes dolog, hogy az összetétel második tagja az elsőtől közelebbről meg van mindig határozva. Pl. a «kertajtó», «mennydörgés» stb. magyar szavakban is. Könnyen megtörténik azonban, hogy idők folytán a viszony az összetétel első és második tagja között nem jut az értelem tudomására és pedig rendesen akkor, ha a második tag a használatból mint önálló szó kiveszett. Igy van ez a lebendig-nél is. Ez esetben a hangsuly akár az első, akár a második tagon állhat. Régebben a lebéndig egyszerü származékszó volt és ugy hangsulyozták, mint minden más egyszerü szót: lébendig. Később azonban az endig képző kiveszett és ekkor a lebendig szót összetett szónak tekintették, melynek azonban második tagja önállóan nem volt használatos. Igy aztán az előbbi szabály szerint a lébendig mellett lebéndig keletkezett. *H. B.*

Előfizetési fölhivás.

Julius 1-én a féléves előfizetések lejárván, kérjük lapunk hátralékos előfizetőit, legyenek szivesek előfizetéseiket mielőbb megujitani s a kiadóhivatallal idejében közölni, hogy a vakácziókban hova kivánják lapjukat küldetni.

A Tanulók Lapja a **vakácziókban is minden héten meg fog jelenni** s gondoskodunk arról, hogy olvasóink kedves, változatos, élvezetes és szórakoztató közleményeket kapjanak, hogy az üdülés idejében is szivesen várt és látott barátjuk legyen kedves ujságjuk, a Tanulók Lapja.

Pályakérdéseket a jövő negyedben is tüzünk ki, hogy az ifjuságnak alkalmat adjunk a nemes versenyre s tehetségének érvényesitésére.

Szóval tölünk telhetőleg azon leszünk, hogy a tanuló ifjuság minél inkább szeretni, becsülni, méltányolni tudja a saját lapját, a Tanulók Lapját.

Erre nézve elég garantiát nyujt munkatársaink diszes névsora, a kik ezután is támogatni fogják lapunkat. Közreműködésüket a jövőre is megigérték a következő tanárok: *Tonos Gusztáv* (Szabadka), *Mazuch Ede* (Ungvár), *Szitnyai Elek* (N.-Bánya), *Dr. Boros Gábor* (N.-Szeben), *Lasz Samu* (Györ), *Dr. Horváth Cyrill* (Eger), *Pólya Ferencz* (Szentes), *Dr. Borcsa Mihály* (Kolozsvár), *Kárpáti Kelemen* (Szombathely), *Hevesi Ambrus* (Privigye), *Vozáry Gyula* (Munkács), *Dr. Sárffy Aladár* (Lőcse), *Gaal Mózes* (Pozsony), *Dr. Major Károly* (Zombor), *Czapáry László* (Székesfehérvár), *Dr. Prém József* (Pozsony), *Krajcsovics Soma* (Szarvas), *Perényi Adolf* (Temesvár), *Dr. Koltai Virgil*, *Kiss Károly*, *Molnár Sándor*, *Szalay Károly*, *Medveczky Lajos*, *Szőllősy F.*, *Feledy K.*, *dr. Körösi László* (Budapest) és mások, kiknek szives igéretét birjuk a jövőre nézve.

Az előfizetési pénzek legczélszerübben utalványon küldendők be a kiadóhivatalba (Budapest, VI., Aradi-u. 8. sz.)

Tisztelettel

A «**Tanulók Lapja**»
kiadóhivatala.

A Tanulók Lapja második irodalmi pályázata.

1. Tetszés szerint választott tárgyu értekezés. Jutalma 1 db. arany.
2. Eredeti elbeszélés, mely a lap szellemének megfelel. Jutalma 1 db. arany.
3. Bármely költemény, mely lehet leiró, elbeszélő vagy lyrai. Jutalma 1 db. arany.
4. Rejtvény: sakk-, vagy képrejtvény. Jutalma 4 korona.
5. Eredeti rajz, mely a lapban közölhető legyen. Feldolgozható bármely tárgy, csak az a fő, hogy oly eszmét fejezzen ki, mely lapunk irányának megfelel. Jutalma 20 kötet a Hazafias könyvtárból.
6. Bármely jó forditás, melyet tárgyánál fogva a Tanulók Lapja közölhet. Jutalma: Uhland költeményei.

Beadási határidő 1895. julius 21.

A pályázatra beküldendő dolgozatokat tisztán, a lapnak csak egyik felére kell irni.

Bármelyik tételre pályázhat a Tanulók Lapja minden előfizetője, akár több tételre is.

A pályamunkákhoz zárt jeligés levelet kell mellékelni, melyben a pályázó pontos czime s a pályázatra való jogosultságát igazoló czimszalag legyen mellékelve.

A szerkesztőség föntartja magának a jogot, hogy a beküldött dolgozatokat, ha nem nyertek is jutalmat, de közlésre alkalmasak, a Tanulók Lapjában közölhesse.

A beküldött kéziratokat nem adjuk vissza.

Azon önképzőkörök tagjai, melyek lapunknak előfizetői, szintén résztvehetnek a pályázatban, de a jeligés levélben igazolni tartoznak, hogy az önképzőkörnek valóban rendes tagjai.

A pályamunkák a Tanulók Lapja szerkesztőségébe (VI., Aradi-utcza 8. sz.) bérmentve küldendők. Olyan dolgozatokat, melyekért a postán utánfizetni kellene, nem fogadunk el. Ajánlatos a boriték egyik oldalára a feladó nevét s lakását följegyezni.

IRODALOM.

Az 1848—49-iki magyar szabadságharcz története czimü nagy illusztrált munkából most jelent meg a 37-ik füzet, melyben Gracza György a székely tábor fölöszlását s Kolozsvár elestét mondja el a szokott élénkséggel. Ebben a füzetben ér véget a II. kötet s egyuttal elkezdődik a III. kötet. A füzet egykoru képei a következő: A honvédség fegyvereiből. Gábor Áron elsüti fölszerelt első ágyuját. Turóczy Mózes, Gábor Áron ágyuöntőjének gyárvezetője, 1893-iki arczképe. A szászvárosi csata 1849. febr. 7-én. (Egykoru kép.) Kufstein vára 1850-ben. Erdőssy Rafael, Bem tábori lelkésze. Az oroszok által felgyujtott Losoncz városa a leégés után. (Egykoru kép.) Vasasnémet-tisztnek a kardja. III. Tépéscsináló magyar nők.

Amateur fotografképek.

A lapunkban közölt czikkek ugy látszik nem maradtak teljesen eredmény nélkül. Olvasóink körében élénk érdeklődést tapasztalunk a fotografálás iránt, mely nemcsak abban nyilvánul, hogy sürün kapunk tudakozó leveleket a felől, hogy hol szerezhetők be a fotografáláshoz szükséges eszközök, hanem egy-egy kis olvasónk az általa eszközölt fotograf-felvételekkel is kedveskedik.

Ennek bizonyságául közöljük Kvapil Jenő pozsonyi előfizetőnk két fölvételét. Ő kis géppel dolgozik s nem egészen pontos eszközökkel s látszik, hogy nála még a gyakorlás hiányzik.

Képei kissé homályosak, de azért eléggé felismerhetők. Az egyik kép a pozsonyi szinházat, a másik Pozsony városának egy részletét ábrázolja a ligetből nézve.

A pozsonyi szinház.

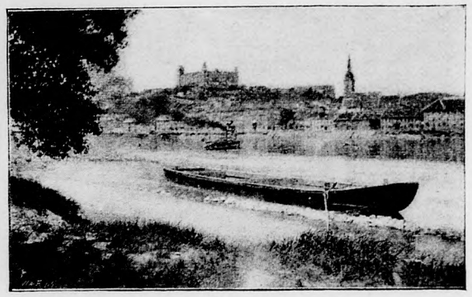

Pozsony a ligetből nézve.

Közbe-közbe szivesen adunk reprodukcziókat előfizetőink sikerült fölvételeiből, föltéve, ha azok olyanok lesznek, hogy a többi olvasók érdeklődését fölkelthetik.

FEJTÖRŐ.

Közli: Csiszár József.

1. Számtani kérdés:

Melyik azon szám, melyhez ha 10-et hozzáadunk, melyből ha 6-ot kivonunk, melyet ha 8-al sokszorozunk és 6-tal elosztunk, a nyert számok összege annyi, mint a gondolt szám tizszerese és fele együttvéve?

2. Földrajzi kérdés:

Melyik franczia város az, a mely a Pyrenei hegyekben a Hautes-Pyrénées departementben, az Adour mellett fekszik, látogatott fürdőhely 50 mészsós forrással, melyet már a rómaiak is ismertek?

3. Történelmi kérdés:

Ki volt az a római hadvezér, a ki Honorius és III. Valentinian császárok alatt 20 éven át kormányozta a nyugat-római birodalmat, megütközött Attilával a catalauni mezőn. Hogyan halt meg?

4. Természetrajzi kérdés.

Melyik madár az, a mely egy méter hosszu. Dél-Európában, Ázsiában és Afrikában él, Magyarország mocsaraiban fészkel és kelt nyarankint. Fején lecsüngő hosszu tollak üstököt alkotnak, háta rozsdabarna, szárnya, farka és alrésze fehér, csőre tövén kékes, hegyén sötétbarna, szemköre, lába zöld?

5. Vegytani kérdés.

Mi a neve azon sónak, a mely a witheritnek sósavban való feloldása és az oldat lepárlása által jegeczekben nyerhető. A vegyészetben a kénsav leválasztására használják? Képlete?

6. RÁCS-REJTVÉNY.

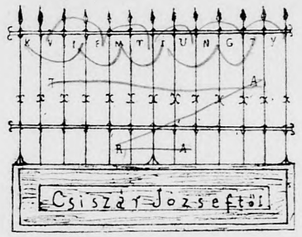

Megfejtési határidő: junius 23. A határidőn tul beérkező megfejtések nem vétetnek figyelembe.

A 22-ik számban közölt fejtörő kérdések megfejtései: Számtani kérdés: A tőke 30 frt volt. — **Földrajzi kérdés:** Az a folyó a Mesta, mely az Ilmen tóba ömlik. A Tiverza folyóval egy csatorna köti össze. — **Történeti kérdés:** A parasztfiu Pugacsew Jemelján orosz kalandor és trónkövetelő volt. Már ifju korában egy szervezett rablócsapat vezére volt s a hét éves háboruban porosz szolgálatban állott, azután az osztrákok mellett harczolt a törökök ellen. 1770-ben részt vett Bender ostromában. — **Természetrajzi kérdés:** Az a kis bogár az Irisbogár (Julus tarrestria), kövek és fák kérge alatt gyakori. Leginkább rovarhullákkal táplálkozik. — **Fizikai kérdés:** A fény terjedésének sebességét Römer Olaf dán csillagász számitotta ki először. A megosztó villamgépet Töpler gráczi tanár, a csillagászati távcsövet pedig Kepler találta fel. — **Szőnyeg-rejtvény:** Bonaparte Napoleon.

Helyesen megfejtették: Filkorn Jenő, Lányi Ede, Kun Béla, Grüner Rezső, Günsberger Ferencz, Kemény Ákos, Frankó Ferencz, Sztankovits Antal, Nagy Gyula, Löwy Sándor, Kovács János, Zilahy Kálmán.

A jutalmat, 1 drb szépirodalmi könyvet Kemény Ákos nyerte, lakik: B.-Csaba, Fő-utcza 62.

VEGYESEK.

Pályázat. A középiskolai tanárjelöltek számára az 1895—96. tanév elején Budapesten megnyiló *állami internatusban* lakással és teljes ellátással egybekötött *tizenöt ingyenes helyre* pályázat hirdettetik. E tizenöt helyre kizárólag olyan ifjak vétetnek föl, a kik a most végződő tanévvel fejezik be középiskolai tanulmányaikat s a jövő tanévben lépnek az egyetemre és a franczia és német, továbbá a magyar, latin és görög nyelvészetet, vagy a latin nyelvvel kapcsolatban a történelmet választják szaktárgyaikul. A folyamodványok f. é. *julius 5-ig* közvetlenül a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumhoz küldendők, fölszerelve a folyamodó érettségi bizonyitványával, a folyamodónak vagy szüleinek vagyoni állapotáról szóló bizonyitványnyal és minden testi fogyatkozástól és betegségtől való mentességet igazoló orvosi bizonyitványnyal.

A kolozsvári ev. ref. theologiai fakultás. E fentnevezett intézet f. évi szeptember havában kezdi meg müködését. — A szép helyen fekvő és egészségtani szempontból is kitünően berendezett épület 100 ev. ref. theologiai és tanári pályára készülő protestáns (tehát nemcsak ev. ref. hitvallásu) ifju befogadására van készitve. Ez utóbbiak ugyanis olyanok, kik a Ferencz József tudományegyetemmel kapcsolatban álló tanárképezdében akarják magukat pályájukra elökésziteni, az intézetben való lakás és kedvezményes ellátás igénybe vételével. A konviktusban a teljes ellátás, reggeli, ebéd, vacsora dija fejenként egy tanévre 80 frt. A szegényebb sorsu, jó igyekezetü theologusok részére azonban 50 és 25 frtos kedvezmények adományoztatnak, esetleg egyesek a tápdij fizetése alól teljesen felmentetnek. A beiratkozások határideje f. évi szeptember 12-ike. A felvételre a folyamodások az érettségi bizonyitványokkal, illetőleg a theologiai vagy az egyetemi indexekkel (mert, ha jelentkeznek, már az első tanévben mind a négy évi tanfolyamon megkezdődnek az előadások) együtt legkésőbb szept. 5-ig nyujtandók be a fakultás igazgatójánál, nagytiszteletü Kenessey Béla urnál Kolozsvárott.

A budapesti ev. ref. főgimnázium ifj. önképzőköre f. hó 8-án tartotta meg évzáró ünnepélyét, melyen a tanár-elnök uron kivül dr. Rupp és Szalay tanár urak is jelen voltak. Az elnöki megnyitó és a titkári jelentés után Vámossy igazgató ur véleménye alapján a «Bethlen Gábor élete» cz. tételre beérkezett mű a 20 k. dijat elnyerte. Szerzője Vladár J.

VII. o. t. Az ünnepély többi nyertesei: Gonda D. VII., ki 182 oldalas művével a physikai tétel jutalmát, Fülep Gy. VIII., ki a franczia műfordítását és Forschner VII. o. t., ki a komoly és vig szavalat dijait vitte el. Utóbbinak egy románcza dicséretben is részesült. A szépen sikerült ünnepélyt Molnár tanárelnök ur beszéde zárta be, melyben lelkes szavakkal emlékezett meg junius 8-ikának, mint a koronázás évfordulójának jelentőségéről. Az ifjuság királyunkat éltetve oszlott szét.

Gyászhir. Klug Andor, a II. ker. áll. reáliskola VIII. oszt. tanulója f. hó 9-én, 17 éves korában, hosszas szenvedés után jobblétre szenderült. Példás magaviselete és szorgalma miatt tanárai szerették, társai pedig becsülték. Temetésén, mely f. hó 11-én délelőtt volt, részt vett az ifjuság és a tanári kar. A halottól Láng Miksa az ifjuság nevében bucsuzott el. Nyugodjék békével.

Dunába fulladt diák. Váczon Wagner Ignácz, VII. oszt. gimnazista csónakon átment két barátjával a Duna tulsó oldalán levő szigetre, hogy ott a füzfák között a tilosban megfürödjenek. Wagner volt az első, ki a Dunába ugrott, mely ott rendkivül sebes. Az ár rögtön elsodorta és a fiatal ember nyomtalanul eltünt. Holtestét nem sikerült kifogni.

A székesfejérvári főgimnázium 35 tornászával vett részt a győri tankerületi tornaversenyen, Takács Ferencz tornatanár és főt. Kolonics Lipót ur vezérlete alatt. Különösen dicséretes magatartást tanusitott Vörös Ignácz VII. o. t., ki futásban ezüst érmet és távugrásban (5·20 m.) oklevelet és Viniczay Imre VI. o. t., ki korlátmutatványaiért hasonlóan oklevelet nyert.

A losonczi m. kir. áll. főgimnázium ifj. dal- és zenekör május 19 én tartott hangversenyének bevétele és kiadásai. Bevétel: 1. 121 drb 50 kros jegyből 60 frt 50 kr. 2. 23 drb 20 kros jegyből 4 frt 60 kr. 3. Felülfizetések, illetőleg jegyek megváltásából 19 frt 10 kr. Összesen 84 frt 20 kr. Összes kiadás 33 frt 62 kr. E szerint a tiszta jövedelem 50 frt 58 krajczár.

A dévai áll. főreáliskola junius 8-án koronázási ünnepélyt rendezett a következő müsorral: 1. Hymnus. Énekelte az ifjusági dalkör. 2. Jubileum, Jakab Ödöntől, szavalta Téglás Gábor VIII. o. t. 3. Alkalmi beszéd, Ferenczi Gyula tanár urtól. 4. Hymnus, Vörösmarthytól, szavalta Pakots József VII. o. t. 5. Viharban, Dürer Gy.-től, énekelte az ifjusági dalkör. A közönség különösen Ferenczi tanár ur peszédét lelkes éljennel fogadta. Az ünnepély az uj tornacsarnokban folyt le szép számu közönség előtt.

A brassói róm. kath. főgimnázium f. hó 7-én tartotta zárgyülését. A jegyzőkönyv felolvasása után vezető tanár ur kihirdeti a Szt. Imre egyesület köszönetét a küldött 25 frtért. Ezután a jelentések tétettek meg. Jegyzői jelentés szerint volt 68 szavalat és 17 dolgozat, mely utóbbiak közül kettő nem fogadtatott el. Könyvtárnoki jelentés szerint ez évben kivétetett 768 mű a könyvtárból, az előző évekhez képest szép eredmény. Pénztárnok jelenti, miképp az idén begyült tagdijakból 94 forint 44 krajczár, nem számitva a hátralékban levő pénzeket. Ezután vezető tanár ur egy jeles birálatban elfogadja a «Hazafias és vallási elem a Zrinyiászban» czimü tételre beérkezett egyetlen dolgozatot Jánosy VIII. o. tanulótól s ugy ezen, mint a szavalati pályadijakat kiadja, kifejezvén a jövő év ifjuságának munkásságába helyezett reményét. Miután elnök köszönetet szavazott vezető tanár ur buzgó fáradozásáért, a gyülés vezető tanár ur éltetése közt feloszlott.

A m.-szigeti ev. ref. lyceum önképzőköre junius 8-án tartotta utolsó rendes gyülését Vékony A. tanár ur elnöklete alatt. Tárgyai: I. A pályamunkák megbirálása. 1. Tököly Imre-féle fölkelés. Dija 12 frt. Érk. 1 mű. Irta Székelyhidy József. 2. Költői próza. Hátterül a magyar történelem, dija 10 frt. (Székelyhidy J.) 3. Értekezés. Minő befolyással van az éghajlat az ember fejlődésére Dija 8 frt. Érk. 2 mű. Nyerte a dijat Barabás Kálmán VIII. o. t. munkája. II. Verseny-szavalat. 3 dij volt kitüzve. 1. dijat, 5 frtot Fux Lajos VIII. o. t., 2. dijat, 3 frtot Baráth Sándor 3. dijat, 2 frtot Koos Ede nyerte el. A gyülés végén az elnök bucsubeszédet intézett a tagokhoz, azután Nagy Sándor titkár szép beszéddel köszönte meg az elnök jóindulatát.

Szerkesztői üzenetek.

T. M. Szeged. Kérjen olyan könyvet Wodianer F. bpesti könyvkereskedéséből (Andrássy-ut 20.), lefeljebb 1 frtba kerül a könyv s elég 5—8. osztályig **Bartos J.** Déva. Közöljük, de ugy látszik, már csak a nagy vakácziórа marad. **Massilon.** Mindennel lehet pályázni, a jutalmat természetesen a legjobb kapja. Küldjön be 20 krt a kiadóhivatalnak, akkor elküldik. **G. S.** A pályázat egyik föltétele, hogy a jutalmazandó dolgozat közölhető legyen. **Sch. J.** Nagyvárad. Bizony az baj, ha most julius elején maga fizet elő, akkor pályázati jogosultsága ugy is meg lesz. **D. S.** N.-Várad. Lehet. **Varga G.** M.-Tur. A jutalom csekélysége szerintünk nem igen kecsegtető. Esetleg megpróbálhatjuk. **Both T** Eperjes. Calderonitól. Ne azzal, hanem mással pályázzék.

«Kosmos» müintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-utcza 8.

II. évfolyam. *Budapest, 1895. junius 23-án.* 25. szám.

TANULÓK LAPJA

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMARA.

Előfizetési árak:
Egész évre ... 4 frt.
Fél évre ... 2 frt.
Negyed évre ... 1 frt.
Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiumi tanár.
Kiadja a „Kosmos" müintézet, kő- és könyvnyomda részvénytársaság.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Aradi-utcza 8. sz.
HIRDETÉSEK
felvétetnek és jutányosan számittatnak.

VÁRADI ANTAL.

Váradi Antal neve a tanuló ifjuság előtt nem ismeretlen, költeményeit az önképzőkörök gyülésein szavalják s alig van intézet, melyben egy-egy hatásos költeményét nem ismernék.

Legutóbb lapunk is közölt tőle egy költeményt, melyet Inczédy Dénes pécsi főgimnaziumi igazgató 30 éves tanári jubileuma alkalmára irt, s melyben hálájának szép és megható kifejezést adott egykori tanára iránt.

Váradi Antal 1854. május 22-én született Závodon, Tolnamegyében. Középiskoláit a pécsi főgimnáziumban végezte, melynek egyik legkitünőbb tanulója volt. Irodalmi hajlamai korán mutatkoztak benne, a mit nagyban elősegitett az önképzőkör, főleg pedig amaz évkönyv, melyet az önképzőkör akkoriban kiadni szokott, melyben a jelesebb dolgozatok láttak napvilágot. Váradi tehetsége föltünt báró Eötvös József miniszternek is, ki egy izben a pécsi főgimnáziumot meglátogatván, az ifjuság részéről Váradi Antal által oly szép beszéddel üdvözöltetett, s kinek a tehetséges ifju annyira megtetszett, hogy neki pártfogását megigérte. A pártfogás ugyan elmaradt, mert Eötvös 1871-ben meghalt, pótolta azonban ezt a nagy apának méltó fia, báró Eötvös Lóránd, a ki miniszterségе alatt Váradit a nemzeti sziniképezde igazgatójává nevezte ki.

Az egyetemi tanulmányok végeztével tanári oklevelet s doktori diplomát nyervén, a budapesti II. kerületi, azután az V. kerületi főreáliskola és szinitanoda tanára és könyvtárnoka lett.

1870 óta számos eredeti és forditott müve jelent meg önállóan. Irt sok költeményt, elbeszélést, regényt, tankönyvet, népies munkákat, irodalomtörténeti dolgozatokat; forditott németből, franciából, főleg szindarabokat. Különösen mint drámairó tünt fel.

Első nagyobb hatásu müve az *Iskarioth*, mely állandóan müsoron van a Nemzeti Szinháznál.

Ezt követték az Eredendő bün, Tamora, a Tőr, Daemon s legutóbb a Rafael, — ezen-